

ROZDZIAŁ I

CHARAKTERYSTYKA POLICJI

1.1. Pojęcie, rola i funkcje policji

Współczesny świat pełny jest odczuwanych i realnych zagrożeń, których na skutek globalizacji przybywa coraz więcej. Ich genezy należy szukać w napięciach politycznych, ekonomicznych, nacjonalizmie, antagonizmach etnicznych i religijnych. Niewiele trzeba, aby lokalny mały konflikt szybko przekształcił się wielkie zamieszki zagrażające wielu ludziom.

W związku z tym specjalne instytucje państwowe powinny być gotowe do zapobiegania tego typu zagrożeniom, a w razie ich zaistnienia szybkiego podjęcia działań prewencyjnych i represyjnych. W celu zapewnienia bezpieczeństwa, czyli zaspokojenia jednej fundamentalnych potrzeb ludzkich, administracja państwowa pełni funkcję funkcja reglamentacyjno-policyjną. Już u zarania instytucji państwa można odnaleźć pierwowzory współczesnej administracji, zajmującej się ochroną porządku i ładu publicznego¹.

W zamierzchłej starożytności, gdy ustój państwowy zaczynał dopiero się rozwijać, zapewnienie bezpieczeństwa i porządku należało do miast i jego obywateli. Wraz z rozwojem władzy państwowej bezpieczeństwo obywateli stało się obowiązkiem państwa. Określając te czynności, używano słowa „politesse”, pochodzącego od „polir” - dobrze urządzić, porządkować².

1.2. Struktura organizacyjna i zadania policji w państwie

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku wykreowała nową strukturę organizacyjną Polskiej Policji. Stanisław Pieprzny twierdzi, że „rozwiązania przyjęte w tej ustawie

¹A. Misiuk, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s.9.

²A. Babiński, Bogdalski P. [red.], Policja w strukturach administracji publicznej, materiały poseminaryjne, Szczytno 2005.

nawiązują w pewnej mierze do rozwiązań okresu międzywojennego dotyczącego struktur policji Państwowej”³.

Ustawy przyczyniły się do szeregu zmian administracyjnych, w wyniku przekształceń administracyjnych Ministerstwo Spraw Wewnętrznych otrzymało całkowicie nową strukturę organizacyjną. Zlikwidowano całkowicie zhierarchizowany monolit ministerstwa i podzielono go między innymi na apolityczne urzędy centralne Komendanta Głównego Policji, Szefa Urzędu Ochrony Państwa oraz Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Podsumowując w wyniku modernizacji i wdrożenia w życie ustawy o Policji z 1990 roku do czasu nowelizacji przedmiotowej ustawy tj. 21.07.1995 roku Policja składała się z:

- „policji kryminalnej, obejmującej służby: dochodzeniowo-śledczą, operacyjno-rozpoznawczą, techniki kryminalistycznej, techniki operacyjnej,
- policji ruchu drogowego i prewencji,
- oddziałów prewencji i pododdziałów antyterrorystycznych,
- policji specjalistycznej, w tym kolejowej, wodnej i lotniczej,
- policji lokalnej”⁴

Obecnie w kraju nad bezpieczeństwem ludzi oraz utrzymaniem porządku publicznego czuwa blisko 100 tys. policjantów wspieranych przez prawie 25 tys. pracowników cywilnych⁵. Ich strukturę organizacyjną reguluje ustawa o policji.

1.3 Regulacje prawne funkcjonowania policji w Polsce

Policja zajmuje szczególne miejsce w systemie organów państwa, dlatego też ustawa zezwala jej na stosowanie szczególnych form działania w czasie, gdy realizuje zadania mające na celu ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego. Szczególne sytuacje wymagają często podejmowania środków, które daleko wkraczają w sferę praw i wolności obywatelskich, aniżeli klasyczne formy działania administracji. Zachowanie obywateli, stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego wymagają stosowania środków przymusu.

³ S. Pieprzny, dz. cyt. s.18 .

⁴ S. Pieprzny, dz. cyt. s.18

⁵ Stan zatrudnienia w policji na dzień 1 stycznia 2016, Dostęp online: <http://www.info.policja.pl/inf/organizacja/stan-zatrudnienia/96946,Stan-zatrudnienia-na-dzien-1-stycznia-2016-r.html>, dostęp 21.12.2017

W literaturze środki te przyjęło się nazywać szczególnymi uprawnieniami policji. Ich szczególny charakter wynika z tego, że nie mogą one być wykorzystywane przez pozostałe organy administracji państwa do wypełniania innych zadań. Dlatego też te szczególne uprawnienia są specyficznymi prawnymi formami jej działania, jako organu realizującego zadania w sferze ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego⁶.

1.4. Przygotowanie policji do realizacji zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym

Działania policji z zakresu realizacji zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym bazują na dokumencie jakim jest Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego. Plan jest aktualizowany najrzadziej co 2 lata. Zmiany następują także, po każdym zdarzeniu, które powoduje wdrażanie w życie procedur reagowania kryzysowego i innych standardowych operacyjnych procedur.

Ponadto członkowie RZZK mają możliwość wnioskować o dokonanie zmian w jakiejś części planu lub procedurach, w sytuacji zmiany aktów prawnych lub pojawienia się nowego zagrożenia, w przypadku zaistnienia jakichkolwiek zmian w planie kryzysowego zarządzania ministra (kierownika urzędu centralnego). Szczegółowo proces aktualizacji Planu jest przedstawiony na Rysunku 6. Dokonując częściej analizy, można w lepszy sposób wpływać na przygotowania policji do postawionych im zadań o charakterze kryzysowym⁷.

⁶ E. Ura, Prawne formy i metody działania Policji, „Zeszyty Naukowe UMCS” 1995, nr 42.

⁷ W. Zając, K. Gargula, Przeciwdziałanie klęskom żywiołowym przez administrację publiczną na przykładzie powiatowego centrum zarządzania kryzysowego Bytomia, Prace i Studia Geograficzne, Katowice, 2014, T.55 ss.173-18, T.55 ss.173-181.